

Oslo, 26.06.2026

Innspill Prosjekt Vendepunkt

Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan er en paraplyorganisasjon på rusfeltet med 40 medlemmer. Vi jobber for å forebygge og redusere skadene knyttet til alkohol, narkotika og pengespill. I tillegg deltar vi i ulike internasjonale fora og internasjonale nettverk, som Eurocare, NordAN, European Gambling Harm Prevention Network og EURAD. Actis jobber både med å spre kunnskap om norsk alkohol-, narkotika- og spillpolitikk internasjonalt og hente inn kunnskap og erfaringer fra utlandet som har relevans for norsk politikk.

Det trengs handling og økonomiske midler

Det er svært positivt at regjeringen jobber med en stortingsmelding om utviklingspolitikk og inviterer til en bred debatt om bistandspolitikken. For Actis er det tre hovedpunkter som blir viktige i arbeidet:

- At Norge styrker sitt internasjonale helselederskap og prioriterer global helse med vekt på rus og psykisk helse høyt i stortingsmeldingen
- At kunnskapsmiljø knyttet til ikke-smittsomme sykdommer og folkehelse styrkes både i Norge og internasjonalt
- At stortingsmeldingen omtaler hvordan Norge kan bidra for å redusere den negative påvirkningen kommersielle selskaper har på institusjoner, demokrati og helsesystem i flere land

Styrket norsk helselederskap

Covid 19-pandemien viste hvor avgjørende det er å prioritere global helse og sikre fungerende helsesystemer i alle land. I en verden hvor flere land kutter i bistanden, også til helsesektoren, kan det oppstå et tomrom. Det er viktig at Norge ser på hvordan bistandsmidlene blir brukt og prioriterer områder der man kan gjøre en forskjell. Actis anbefaler spesielt at bistanden brukes til å redusere forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer.

Alkohol er den ledende årsaken globalt til for tidlig død blant dem mellom 16 og 65 år, og over 200 ikke-smittsomme sykdommer kan knyttes til

alkoholkonsum. Å redusere alkoholkonsumet gjennom treffsikre tiltak som begrensning av tilgjengelighet, høye avgifter og reklameforbud er viktig for å styrke folkehelsen og redusere forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer.

Det er de med lavest sosioøkonomisk status som opplever de største negative konsekvensene knyttet til alkoholkonsum, på tross av at de drikker minst i gjennomsnitt. Det er økt forekomst av ikke-smittsomme sykdommer i denne gruppen. [I 2021 døde 18 millioner under 70 år av ikke-smittsomme sykdommer, og 82 prosent av dødsfallene som betegnes som tidlig død skjer i middels- og lavinntektsland.](#)

Alkohol kan også knyttes til økt forekomst av sykdommer som tuberkulose, lungebetennelse og HIV, og det kan gjøre behandlingen mindre effektiv. [I 2016 estimerte man at 13 millioner DALYs ble tapt som følge av alkoholrelatert tuberkulose, HIV og lungebetennelse.](#) Høyt alkoholkonsum gjør at man er ekstra utsatt for Covid-19 og får et mer krevende sykdomsforløp. [Covid 19-pandemien viste at ikke-smittsomme sykdommer øket risikoen for å bli alvorlig syk eller dø av Covid 19.](#) Dermed er forebygging av ikke-smittsomme sykdommer, herunder reduksjon i alkoholkonsum i befolkningen, et viktig tiltak for å gjøre et samfunn mer motstandsdyktig mot smittsomme sykdommer.

Derfor må Norge i bistandsarbeidet prioritere forebygging og reduksjon av ikke-smittsomme sykdommer, herunder reduksjon i alkoholkonsum. Det kan i neste rekke forenkle arbeidet med å forhindre spredning og dødsfall som følge av epidemier og pandemier.

Økt innsats mot helsefarlige industrier

For å forebygge ikke-smittsomme sykdommer, må Norge bidra til å demme opp for helsefarlige industrier som ser på Afrika sør for Sahara som et viktig vekstområde. Dette gjelder blant annet alkoholindustrien.

Afrika sør for Sahara står overfor en sterk befolkningsvekst de neste årene, og en ung befolkningsgruppe vil være et attraktivt mål for alkoholindustrien. I et

område med dårlig utbygd helsevesen vil økt alkoholkonsum ha store negative konsekvenser.

Én av måtene å demme opp for slike industrier på er ved å gi bistandsmidler til å bygge opp velferdsinstitusjoner innen helse og skole slik at utviklingsland ikke er avhengige av kapital fra for eksempel alkoholindustrien for å bygge opp grunnleggende infrastruktur. I tillegg må Norge bidra til å støtte sivilsamfunnsorganisasjoner i disse områdene som jobber helsefremmende og bidrar til å redusere forekomsten av psykisk uhelse og alkoholrelaterte skader og dødsfall.

Styrking av forskningsmiljø og kunnskapsheving

For å klare å forebygge ikke-smittsomme sykdommer, og dermed være bedre rustet til å håndtere smittsomme sykdommer, er det viktig med internasjonale kompetansemiljø som kan forske og spre kunnskap. Norge må bidra med ressurser til Verdens helseorganisasjon og forskningen som gjøres der, også på alkoholområdet. Videre må norske myndigheter støtte opp om byråer og organisasjoner som innhenter statistikk på rusbruk og andre helsedata, som for eksempel ESPAD og EUDA. Utenfor bistandsbudsjettet må Regjeringen styrke forskningsmiljøet i FHI og andre institutter som forsker på alkohol, ikke-smittsomme sykdommer og bidrar med statistikk og bakgrunn på dette området. Den internasjonale forskningen er avhengige av kvalitetssikrede nasjonale data.

Forskning og informasjon trengs både for å vite hvilke tiltak som bør prioriteres for å redusere alkoholkonsum og forekomst av ikke-smittsomme sykdommer, men også for å kunne demme opp for desinformasjon. Norge bør ha som mål å øke tilliten til forskningsbasert kunnskap og informasjon fra myndighetene i flere land. Demokratiseringstiltak, sivilsamfunnsstøtte, gode velferdsordninger og styrking av forskningsmiljøer er viktige for å oppnå dette.

Kanaler for bistand

Regjeringen har spesielt bedt om innspill på kanaler for bistand. Actis mener det er viktig å bruke sivilsamfunnsorganisasjoner som kanal. Mange av disse organisasjonene har gode resultater i dag, og de samarbeider med

sivilsamfunnsorganisasjoner lokalt, noe som bidrar til lokalt eierskap. Partnerorganisasjoner i Norge kan spille en nøkkelrolle ved å bidra til at dette samarbeidet fungerer og at organisasjonene rapportere på hva bistandsmidlene blir brukt til.

Videre må Norge fortsette å bidra økonomisk til organisasjoner som Verdens helseorganisasjon og andre FN-tilknyttede organisasjoner. Dette er ikke et spørsmål om enten eller, men et spørsmål om helheten og hvordan de ulike nivåene kan spille hverandre gode.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Inger Lise Hansen', with a stylized, flowing script.

Inger Lise Hansen,
generalsekretær
Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan